QO’SHIQCHILIK AN’ANALARIDA MAKTAB VA USLUBIY FARQLAR

Arziqulova Marjona
Termiz Davlat Pedagogika instituti
Jismoniy Madaniyat va San’at fakulteti
3-kurs talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada o‘zbek qo‘shiqchilik san’atida shakllangan maktablar, ularning o‘ziga xos ijro uslublari hamda hududiy farqlari haqida so‘z yuritiladi. Shuningdek, Farg‘ona-Toshkent, Buxoro-Xorazm qo‘shiqchilik an’analari va ularning milliy musiqa madaniyatidagi o‘rni tahlil qilinadi.
Kalit so‘zlar: qo‘shiqchilik san’ati, maqom, uslub, hofizlik, milliy musiqa, Farg‘ona-Toshkent maktabi, Xorazm maqomlari, ijrochilik.

Annotation

This article examines the traditions of singing performance, as well as the differences between musical schools and styles in Uzbek national music culture. The article analyzes the specific features of regional singing schools, their performance methods, and the role of masters in preserving and developing musical traditions.
Keywords: singing traditions, musical schools, performance style, maqom, Uzbek music, national art, traditional performance, musical culture.

Аннотация

В данной статье рассматриваются традиции песенного исполнительства, а также различия между музыкальными школами и стилями в узбекской национальной музыкальной культуре. Анализируются особенности региональных исполнительских школ, методы исполнения и роль мастеров в сохранении и развитии музыкальных традиций.
Ключевые слова: песенные традиции, музыкальные школы, исполнительский

стиль, маком, узбекская музыка, национальное искусство, традиционное исполнение, музыкальная культура.

O‘zbek xalqining boy ma’naviy merosida qo‘shiqchilik san’ati muhim o‘rin egallaydi. Asrlar davomida shakllangan milliy musiqa an’analari xalqning turmush tarzi, urf-odatlari va ma’naviy qarashlarini aks ettirib kelgan. Ayniqsa, qo‘shiqchilik san’atida turli hududlarga xos maktab va uslublarning paydo bo‘lishi o‘zbek musiqa madaniyatining yanada boyishiga xizmat qilgan.
Qo‘shiqchilik maktablari uzoq tarixiy jarayon davomida shakllanib, har bir hududning tabiiy muhiti, shevasi, estetik didi va musiqiy qarashlari asosida rivojlangan. Shu sababli Farg‘ona-Toshkent, Buxoro-Samarqand va Xorazm hududlarida o‘ziga xos ijrochilik uslublari yuzaga kelgan

Qo‘shiqchilik maktabi — bu muayyan hududda shakllangan ijro uslubi, repertuar va ustoz-shogird an’analari yig‘indisidir. Har bir maktabning o‘ziga xos ovoz talqini, kuy tuzilishi va ijro texnikasi mavjud bo‘ladi. Qo‘shiqchilik maktablari asosan xalq orasida shakllanib, keyinchalik professional san’at darajasiga ko‘tarilgan.

O‘zbek milliy musiqasida maqom ijrochiligi muhim o‘rin tutadi. Aynan maqom san’ati qo‘shiqchilik maktablarining rivojlanishiga katta ta’sir ko‘rsatgan. Hofiz va sozandalar o‘z hududiga xos usullar orqali qo‘shiqlarni ijro etganlar. Natijada bir-biridan farq qiluvchi, ammo milliy ruhni saqlab qolgan ijro maktablari yuzaga kelgan.Farg‘ona-Toshkent qo‘shiqchilik maktabi o‘zining mayin, nafis va lirizmga boy ijrosi bilan ajralib turadi. Bu maktabda ovozning yumshoqligi va kuylarning hissiyotga boy talqini muhim ahamiyat kasb etadi. Hofizlar asosan muhabbat, insoniy kechinmalar va go‘zallik mavzularidagi ashulalarni ijro etganlar.

Mazkur maktabda katta ashula janri keng rivojlangan. Katta ashula ikki yoki undan ortiq hofiz tomonidan cholg‘usiz ijro etilib, murakkab ovoz imkoniyatlarini talab qiladi. Bu uslub Farg‘ona vodiysi san’atining yorqin namunasi hisoblanadi. Farg‘ona-Toshkent maktabining mashhur vakillari orasida Yunus Rajabiy, Komiljon

Otaniyozov, Mamurjon Uzoqov kabi san’atkorlar alohida o‘rin tutadi. Ularning ijodi milliy qo‘shiqchilik san’atining rivojiga katta hissa qo‘shgan.

Buxoro qo‘shiqchilik maktabi ko‘proq mumtoz maqom an’analari bilan bog‘liq. Bu hududda “Shashmaqom” san’ati rivojlangan bo‘lib, hofizlardan yuqori musiqiy savod va kuchli ijro mahorati talab etilgan. Buxoro hofizlik uslubida vazminlik, chuqur falsafiy mazmun va murakkab kuy tizimi ustun turadi.

Xorazm qo‘shiqchilik maktabi esa jo‘shqinligi va o‘ziga xos ritmik tuzilishi bilan ajralib turadi. Xorazm hofizlari kuchli ovoz va keng diapazonli ijro uslubiga ega bo’lganlar .Ushbu hududda dostonchilik va maqom san’ati uyg’un holda rivojlangan .

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Karimov N. O‘zbek musiqa tarixi. — Toshkent: O‘qituvchi, 2005.
2.Rajabov I. Maqom asoslari. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1992.
3.Fitrat A. O‘zbek klassik musiqasi va uning tarixi. — Toshkent: Fan, 1993.
4.Jabborov A. O‘zbek xalq musiqa madaniyati. — Toshkent: O‘qituvchi, 2000.
5.Matyoqubov O. Maqomot. — Toshkent: Musiqa, 2004.
6.Yunusov R. O‘zbek xalq musiqa ijodi. — Toshkent, 2011.
7.O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. — Toshkent: O‘zbekiston Milliy
8.Ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti, 2002.
9. T. Farg‘ona-Toshkent maqom yo‘llari. — Toshkent, 2006.
10.Is’hoq Rajabov. Maqom va uning tarixi. — Toshkent, 1978.
11.Abdurauf Fitrat. Sharq musiqa madaniyati tarixi. — Toshkent, 1996.